

Thema

De Geest op de voorgrond?

A.N. Hendriks

In onze kerken klinkt steeds krachtiger de roep om ‘meer van de Geest’. Met dat ‘meer’ doelt men op het vervuld worden met de Heilige Geest en het ontvangen van de gaven van de Heilige Geest. Wij geloven wel dat wij de Geest mogen hebben, maar dat we ook vervuld mogen zijn van de Geest, is op de achtergrond geraakt. En zo doen wij onszelf ernstig te kort. Want de Geest wil niet alleen in ons wonen, Hij wil ons ook vol maken met zijn kracht. Onze armoede komt vooral daaruit voort, dat wij geen goed zicht hebben op wat de Heilige Geest de gemeente ook vandaag wil geven. Bij Hem is een volheid te vinden, die wij slechts tot onze schade verwaarlozen.

In de GEREFORMEERDE KERKBODE VOOR GRONINGEN, FRIESLAND EN DRENTHE schreef ds. G. Hutten in de nummers van 17 en 31 oktober 2003 een paar artikelen, waarin wij een hartstochtelijk pleidooi vinden voor dit ‘meer’ van de Geest.

De schrijver meent dat dit ‘meer’ ook omvat ‘die hele bijzondere gaven, die nu nog steeds voorkomen’, waarbij wij o.a. moeten denken aan het spreken in tongen, de gave van de profetie, de gave van de genezing. Hij wijst de opvatting af dat de Geest in die bijzondere gaven werkte als ‘Startversterker’ bij het begin van de apostolische prediking. ‘Uit heel het NT spreekt, dat we moeten verlangen naar de gaven van de Geest’.

In het genoemde blad (het nummer van 31 oktober 2003) publiceerde ds. J.W. Roosenbrand een preek over 1 Korintiërs 14:1-19, die uitloopt op de oproep te streven naar de gaven van de Geest, o.a. naar het spreken in tongen en vooral naar het profeteren.

Verontwaardiging

Om maar met de deur in huis te vallen: ik heb met verontwaardiging van deze publicaties kennis genomen. Mijn verontwaardiging vloeit daaruit voort dat hier door dienaren van het Woord een pleidooi wordt gehouden voor het streven naar Geestesgaven, zonder dat exegetisch/theologisch weerlegd is wat door verschillende gereformeerde theologen over die bijzondere Geestesgaven gezegd is. Er zijn heel wat argumenten door hen op tafel gelegd, om duidelijk te maken hoezeer de charismatische beweging dwaalt. Wie het beter weet, mag het inderdaad zeggen. Maar dan wel degelijk geargumenteed. Ik reken het de broeders aan, dat zij zich niet confronteren met wat door anderen op dit punt naar voren gebracht is.

Ik denk aan W. van 't Spijker (DE CHARISMATISCHE BEWEGING, 1977), J.W. Maris (DE CHARISMATISCHE BEWEGING EN WIJ, 1996), C. Trimp (DE GEMEENTE EN HAAR LITURGIE, 1983) en mijn vrij recente boek DIE IN DE WAARHEID LEIDT. BIJDRAGEN OVER DE HEILIGE GEEST EN ZIJN WERK, 2002. Ik denk ook aan de uitleg die J. van Bruggen gaf van Marcus 16:17-18 in AMBTEN IN DE APOSTOLISCHE KERK, Kampen 1984, en in zijn commentaar MARCUS. HET EVANGELIE VOLGENS PETRUS, 1988. Ik noem voorts de exegese van 1 Korintiërs 13:8 die J.W. Maris beargumenteerde in zijn proefschrift GELOOF EN ERVARING. VAN WESLEY TOT DE PINKSTERBEWEGING, 1992.

In mijn jongste boek verdedig ik met schriftgegevens het onderscheid dat reeds Calvijn maakt tussen ‘wonderbaarlijke gaven’ van de Geest en ‘gewone gaven’ van de Geest, en laat ik zien hoe de eerste in het bijzonder als ‘tekenen en wonderen’ gefunctioneerd hebben in de apostolische tijd, overeenkomstig de belofte van Christus in Marcus 16:17-18.

Het kan zijn dat wij het niet goed zien, maar dan mag toch geëist worden, dat er exegetisch/theologisch weerwerk geboden wordt. Nu dit zo ernstig ontbreekt en men intussen de gemeenten opzadelt met dit geschrijf, mag er wel enige verontwaardiging klinken. Het is geen kleine zaak wanneer men op deze manier charismatisch gedachtegoed de kerken binnenbrengt. Het wordt nog erger wanneer men *vanaf de preekstoel* dit als Gods boodschap verkondigt.

Oppervlakkig

Wat de broeders naar voren brengen, lijdt veelszins aan oppervlakkigheid. Wanneer Roosenbrand stelt dat het bij de gave van de *profetie* gaat om een ‘in de naam van de Here een concreet woord doorgeven aan de gemeente of aan een lid van de gemeente’, om ‘specifieke toespitsing voor de dag van vandaag’, is dit maar de helft van het verhaal. De profeten hebben ook kennis van ‘geheimenissen’ (1 Kor. 13:2). Het heilsg geheim van de toebrengring van de heidenen is door de Geest aan apostelen en profeten geopenbaard (Ef. 3:5). Ik schreef over de gave van de profetie een heel hoofdstuk in mijn boek en kwam tot de conclusie dat de profetie een *rijk geschakeerde* verkondiging is geweest, meer dan actuele richtingwijzing. We zien dat bevestigd, wanneer Paulus zegt dat de gemeente gebouwd is op het fundament van apostelen en profeten (Ef. 2:20). Daaruit blijkt dat het bij de gave van de profetie om méér ging dan om het plaatsen van ‘ANWB-borden’ en ‘Wegbewijzering’!

Omdat Roosenbrand ongenueanceerd van de situatie in de apostolische kerk overspringt naar vandaag, heb ik de indruk dat hij de profetie ook nu nog ziet als een *openbaringsgave*, waardoor de Heilige Geest de gemeente leidt. Maar hoe zich dat dan verdraagt met Paulus’ spreken over ‘het fundament van apostelen en profeten’, wordt door hem niet beantwoord. Dat fundament *wordt* toch niet meer gelegd, de gemeente *is* daar toch eens voorgoed op gebouwd? Profeten spraken ‘van Godswege’, ‘door de Heilige Geest gedreven’ (vgl. 2 Petr. 1:21; Hand. 11:28). Kunnen mensen vandaag nog met Agabus zeggen: ‘Dit zegt de Heilige Geest’ (Hand. 21:11)? Is de Schrift niet het getuigenis van de Geest dat het licht op ons pad is? En hadden de reformatoren geen gelijk, toen zij tegenover de dopersen het *sola Scriptura* predikten?

Hutten meent dat de Heilige Geest ook nu nog wonderen kan doen. Ik bestrijd dat niet. Maar wanneer hij schrijft: ‘Wonderbaarlijke genezingen, spreken in tongen, gave van profetie, het is ook nu een werkelijkheid’, mis ik de exegetisch/theologische onderbouwing. Er wordt in zijn artikelen heel wat beweerd, maar weinig gedocumenteerd. Waar staat in het Nieuwe Testament dat je de Geest ‘persoonlijk’ moet leren kennen? En dat wij ‘dringend behoefte (hebben) aan een uitgebalanceerde en genuanceerde relatie met de Heilige Geest’? Hutten wil de Geest niet scheiden van Christus. Maar zijn schrijven is allermnst ‘uitgebalanceerd’. Ik vraag me oprecht af of al die aparte aandacht voor de Heilige Geest ‘als persoon’ wel naar de mening van de Geest is. De Heilige Geest is volgens het Nieuwe Testament zo ontroerend bescheiden. Hij vraagt geen aandacht voor Zichzelf en zijn werk, maar Hij komt om *Christus* te verheerlijken (Joh. 16:14) en van *Hem* te getuigen (Joh. 15:26). Paulus wilde dat Christus werd grootgemaakt (Fil. 1:20) en verkondigde niet de Heilige Geest, maar Christus (Kol. 1:27,28). Voor wij het spreken over de Heilige Geest als ‘persoon’, met Wie wij een ‘persoonlijke relatie’ moeten krijgen en Wie wij ‘persoonlijk’ moeten leren kennen, van de evangelische gemeenten overnemen, is toch op zijn minst wel noodzakelijk dat wij ons exegetisch/theologisch ervan rekenschap geven, of dit spreken wel klopt met wat de Schrift ons leert.

De Geest is de Geest van *Christus*. Die wetenschap heeft implicaties ook voor onze beleving en voor alles wat de kerk in haar belijdenis over het werk van de Heilige Geest heeft gezegd. Ik ben er niet gerust op dat collega Hutten dit alles goed doorgedacht heeft. Zo bijvoorbeeld

wanneer hij zegt, dat de Geest het Woord in ons wil 'levend maken'. Is het Woord niet altijd het Woord dat de Geest spreekt (vgl. Op. 2:7) en is het daarom niet 'levend en krachtig' (Heb. 4:12)? Zo ook wanneer hij het heeft over 'werkingen' van de Geest, die Hij 'niet alleen' werkt door het Woord. Vreemd vind ik ook wat hij zegt over het 'raadplegen' van de Geest in tegenstelling tot het te rade gaan bij 'boeken of belijdenisgeschriften'. En nog vreemder vind ik het wanneer hij schrijft: 'Het is Geest en woord en niet alleen woord.' Ik kan dit goed plaatsen in evangelisch kader, maar niet in een gereformeerd kader. De Geest werkt in onze harten door het heilig Evangelie (zd. 25 HC). De Geest bindt Zich in zijn heiligend werk altijd aan het Woord. De Geest is niet zonder het Woord en het Woord is niet zonder de Geest. Daarom noemt Paulus Hem ook 'de Geest der belofte' (Ef. 1:13).

Ook het spreken van Hutten over 'een bovennatuurlijke gave' die de Geest kan geven, vind ik te gemakkelijk. De onderscheiding tussen 'natuurlijke' gaven en 'bovennatuurlijke' gaven, zoals de (oudere) Pinksterbeweging die kende, is reeds lang weersproken. Ik verwijs naar publicaties van J.P. Versteeg, J. Veenhof, M. te Velde en ondergetekende. Ook herinner ik aan wat J. van Bruggen schrijft over de *charismata* naar aanleiding van 1 Korintiërs 12:4-6 (vgl. AMBTEN IN DE APOSTOLISCHE KERK, p. 155). Wil Hutten toch spreken over 'bovennatuurlijke' gaven, dan zal hij weerwerk moeten geven. Ik vind het theologisch onder de maat zomaar weer een bestreden onderscheid te poneren.

Hier komt nog bij dat men niets zegt over de gave van het uitdrijven van boze geesten, die toch ook in Marcus 16:17 wordt genoemd. Wie de spectaculaire gaven ook nu nog rekent tot het 'meer' van de Geest, zal consequent moeten zijn. De vraag laat zich dan niet verdringen, of het in onze kerken ook moet komen tot 'een dienst van bevrijding' (zoals in de bundel GEESTELIJKE STRIJD. DEMONIE EN BEVRIJDING IN CHRISTELIJK PERSPECTIEF, red. M.J. Paul e.a., 2002 wordt bepleit en waarop ik kritisch reageerde in NADER BEKEKEN, jrg. 10, nr. 3, p. 85v). Er staan ook dingen in de artikelen van Hutten waar ik dankbaar voor ben. Bijvoorbeeld zijn afwijzen van het 'zoeken' naar spectaculaire uitingen van de Geest, zijn reserve bij het spreken over 'de doop met de Heilige Geest' als een aparte gebeurtenis nadat men tot geloof is gekomen, en zijn waarschuwen voor 'ongezonde geestesuitingen'.

Aanvechtbare uitspraken

Helaas wordt dat goede overschaduwd door tal van aanvechtbare beweringen. Ik geloof er niets van dat de Geest onder ons 'zo naar de achtergrond is verdwenen'. Er is de laatste decennia - o. a. door het gesprek met de Christelijke Gereformeerde Kerken - veel aandacht gekomen voor de Heilige Geest en zijn werk. Hutten wijst op de grote plaats die de Geest heeft in onze Catechismus. Daar hebben onze dominees toch over gepreekt? Hutten roept wel wat, maar staaft zijn bewering niet door bewijzen uit de preken van zijn collega's. Wie kan preken over zondag 1, zondag 20, zondag 25, zondag 32, zonder de gemeente op het werk van de Geest te wijzen? Enige jaren geleden werd in onze kring druk gediscussieerd over groeien in het geloof. Er werden zelfs congressen over belegd. Denkt Hutten dat daarbij het werk van de Geest buiten zicht bleef? Ik noem in dit verband ook wat er geschreven en gesproken is over de toe-eigening van het heil. Uit ervaring weet ik dat er heel wat gemeente- en wijkavonden aan zijn gewijd. Ik zwijg nu maar over wat sommige deelnemers van de wijdverbreide Alpha-cursus allemaal aan 'meer' van de Geest in het Houten van ds. Westerkamp menen ervaren te hebben.

Ik vind het ook ongenueanceerd wanneer Hutten schrijft dat wij 'de beleving' van aanbidden en getuigen en van de Here willen dienen met heel je lichaam en gevoel 'missen in onze kerk'. Er is de laatste jaren een verblijvende aandacht voor het evangelisatiewerk in tal van gemeenten. Vele jongeren hebben zich intens ingezet voor de projecten van E&R. De kerken in Rotterdam, 's-Gravenhage en Amsterdam beseffen dat zij haar licht moeten laten uitstralen

en zijn actief bezig. In onze kerken is een groeiend besef dat wij met het Evangelie naar buiten moeten. Vele studenten proberen dat in hun situatie gestalte te geven.

Het is waar dat velen in onze kerken anders 'aanbidden' en aan hun 'gevoel' uiting geven dan evangelische gemeenten. Maar is dat nu zo'n gemis? Is er in onze kerkdiensten niet de dienst van de gebeden en de lofprijzing? Zijn de kerken niet terecht beducht voor een intocht van liederen uit 'Opwekking', omdat zij juist de gebrokenheid van het christelijk leven (waar Hutten zelf terecht op wijst) willen honoreren? Hebben wij meer 'gevoel' en 'beleving' dan de heiligen van het Oude Testament verwoord hebben in hun psalmen? De psalmen waarvan Luther zei: wij kijken daar de heiligen in het hart.

Wij missen in onze kerken de *evangelische* beleving. Maar in mijn veertigjarige ambtspraktijk heb ik veel beleving bij Gods kinderen mogen opmerken. Beleving van Gods kracht op ziekbbedden en aan sterfbedden. Ik heb dikwijls verbaasd gestaan, hoe groot verdriet werd gedragen en hoe bittere opgaven werden getild. Nee, veel beleving had niet de emotionele luidruchtigheid van evangelische samenkomsten. En 'lichaamswerk' kwam er niet aan te pas. Maar ik heb mij onnoemelijk vaak met Paulus verblijd over het werk van de Heilige Geest in harten en levens, ook van veel jonge mensen.

Hutten verbindt het doorgeven van 'jouw beleving en ervaring' aan de eerste hoofdstukken van Handelingen. Maar ik vind dat daar niet terug. Men sprak niet over de eigen beleving en ervaring, maar over 'de grote daden van God' (Hand. 2:11), zoals Petrus dat deed in zijn pinksterpreek. Het gaat niet om wat mensen hebben 'beleefd', maar om wat de Here in Christus heeft gedaan. Toen de gemeente van Jeruzalem 'vervuld' werd met de Geest, sprak zij 'het woord Gods' met alle vrijmoedigheid (Hand. 4:31).

Ook zijn schrijven over de vrijheid die wij door de Geest hebben, is te ongenueanceerd.

'Vrijheid is ook dat we minder vast zitten aan vormen, wetten, orden van dienst en regeltjes.' Ik raad mijn collega graag aan het opstel van Herman Ridderbos te lezen over 'De kerk "als instituut"' (BEWERKEN EN BEWAREN. STUDIES AANGEBODEN AAN PROF. DR. KLAAS RUNIA, Kampen 1982, p. 46v). Ridderbos laat daar zien dat 'de Geest' en 'het institutionele van de kerk' niet tegenover elkaar staan en dat je niet met een beroep op de Geest vrijheid kunt claimen. De Heilige Geest is ook de Geest van *orde*, zo leert ons 1 Korintiërs 14:40. We behoeven niet aan vormen, wetten, orden van dienst en regeltjes 'vast te zitten'. Maar 'vastzitten' is nog iets anders dan het *samen* als kerken afspreken hoe wij de Christusregering kerkordelijk gestalte geven en orde aanbrengen in wat wij in onze erediensten doen. Dit samen de dingen *op orde brengen* is voluit een Geestelijke zaak. Paulus verblijdt zich over *de orde* die bij de Kolossenzen heerst (Kol. 2:5).

Ik begrijp niet hoe Hutten kan schrikken van 'het gebrek aan visie' in de organisatie binnen onze kerken. Dankzij het onderwijs van o.a. professor Te Velde is er heel wat 'visie' op het gemeente-zijn ontwikkeld. En in vele kerken is men druk bezig met het nader invullen van wat men noemt 'een levende en getuigende gemeente van Christus zijn'. Als ik er kennis van neem, treft het mij hoezeer men ervan overtuigd is dat een levend geloof hiervoor onmisbaar is.

Tenslotte nog wat 'kleingoed'. Ik geloof er niets van dat je 'alleen maar vervuld van de Geest' kunt zijn 'als je de Geest kent. Je kunt niet ergens vol van zijn waar je weinig van af weet'.

Wist de gemeente van Jeruzalem al zoveel van de Geest? Paulus moest zijn brieven (o.a. Rom. 8; 12; 1 Kor. 12-14) nog schrijven. Toch werd zij vervuld met de Geest. De Heilige Geest is niet gebonden aan wat *wij* over Hem en zijn werk weten. Gelukkig niet!

Het is niet waar dat de Geest pas in Joh. 14-16 'voor het eerst' 'de Heilige Geest' wordt genoemd en dat daar het persoonlijke van de Geest zichtbaar wordt. In Lucas 4:1 wordt 'Heilige Geest' afgewisseld door 'in de Geest'. In Matteüs 12:32 is sprake van 'de Geest, de Heilige', zo ook in Marcus 12:36; 13:11; Lucas 3:22. In Johannes 14:26 heet het ook 'de Geest, de Heilige'.

Ten onrechte zegt Hutten op grond van het 'Abba, Vader' (Rom. 8:15) dat wij God 'pappa' mogen noemen. J. van Bruggen heeft in zijn opstel 'Abba, Vader!' (in: DE BIDDENDE KERK, Groningen 1979, p. 9v) overtuigend aangetoond dat 'Abba' geen 'pappa', maar gewoon 'vader' betekent en dat 'Abba' niets toevoegt aan de VADERNAAM. Ook hier is Hutten slordig.

Tenslotte

W. van 't Spijker heeft aandacht gevraagd voor de 'theologie' achter de charismatische beweging. 'De andere theologie leidt tot een andere vorm of stijl van geloofsleven en geloofservaring. Is het een geloofsleven, dat cirkelt om eigen geestelijke ervaring? Is het een ervaring, die haar bron vindt in de Geest, of door de Geest in Christus?' (DE HEILIGE GEEST ALS TROOSTER, 1986, p. 66). Wanneer professor Van 't Spijker gelijk heeft, is het zaak om de evangelische geloofsbeleving met haar spreken over het persoonlijk kennen en ervaren van de Geest *kritisch* te bezien. Functioneert daarin het 'filioque' (= de belijdenis dat de Heilige Geest ook uitgaat van de Zoon)? Maakt men de Geest toch niet los van Christus? Honoreert men het christologisch kader waarin de Heidelbergse Catechismus (in overeenstemming met de Schrift) voortdurend over de Geest en zijn werk spreekt (vgl. antw. 1; antw. 31; antw. 51; antw. 54; antw. 55; antw. 86)?

Vanwege dit christologisch kader lijkt het mij gevaarlijk te pleiten voor 'meer van de Geest'. Ik vind dat ook niet terug in het Nieuwe Testament. Paulus verlangt niet naar 'meer van de Geest', maar naar het kennen van *Christus* (Fil. 3:10). Hij zegt dat *Christus* in hem leeft (Gal. 2:20) en wil dat *Christus* gestalte in de Galaten aanneemt (Gal. 4:19). Wij moeten hunkeren naar 'meer van *Christus*'. In Hem is ons 'de volheid' (Kol. 2:10) geschonken. En aan die volheid geeft Hij ons deel *door* zijn Geest. Het heeft verreikende consequenties zowel voor ons spreken over de Geest en zijn werk als voor onze geloofsbeleving, wanneer wij - theologisch/pastoraal-praktisch - laten gelden wat de Here Jezus zegt over de Trooster: 'Hij zal *Mij* verheerlijken, want Hij zal het uit het *mijne* nemen en het u verkondigen.' Graag nodig ik mijn beide collega-scribenten uit zich van deze consequenties nader rekenschap te geven.

Professor C.J. de Ruijter roept juist in verband met een manifestatie als *De Geest werkt* op tot 'het onderling theologisch gesprek' ('Van klimaatbeheersing naar koude grond', in: DE REFORMATIE, jrg. 79, p. 179). Laat dit gesprek dan eerst grondig plaatsvinden, *voordat* wij de kerken leiden naar het evangelisch/charismatische 'meer van de Geest'. Wanneer er inderdaad sprake is van een 'andere theologie' van de Geest, is dit gesprek hoogst urgent. De ontsporingen van het doperdom prenten ons nog altijd in hoe belangrijk een schriftuurlijke leer van de Heilige Geest is!